

א-תמ ומקשינן לרב ששת שפירש את הברייתא בגזל שלא יעיד ללוקח מן הגזלן, והרי אם

כן לוקמה⁽¹⁾ הברייתא בגזלן עצמו! ? כלומר, למה ציירה הברייתא דין זה בגזלן שמכרה

להוציאה מידי לוי, ולא היה הדין ביניהם "כל דאלים גבר".

ורבינו יונה דן בזה, וזה לשונו: ולענין עיקר דין הברייתא שאנו פוסלין שמעון משום נגיעת עדות, לפי שאמר בלבו "אם יוציאנה יהודה, שוב לא אוכל לזכות בה בעדים", צריכים אנו לפרש: אילו היינו מקבלים עדות שמעון כיצד יזכה בה שמעון בעדיו, אם בתורת "כל דאלים גבר" או בזכיה גמורה?

ונפקא מינה [לדינא בספק זה], אם יהיו לו לשמעון שני עדים כשרים [ולא שמעון עצמו הוא שיעיד כן, כי הוא הרי פסול לעדות כמבואר בגמרא] שיעידו עכשיו בשעת ערעורו של יהודה "ידענא ביה דלאו דיהודה", ומכחישין את עידי יהודה.

ונראה, שאם תשאר השדה עכשיו ביד לוי על ידי עדים שהעידו דלאו דיהודה, [הדין הוא: כשמביא עליו שמעון עדים אחר כך שיעידו שהיא של אבותיו ויכחישו את עדי יהודה, אף על פי שיחזור יהודה ויביא לבית דין עדיו הראשונים שמעידים שהיא של אבותיו, [פירוש: רבינו יונה סובר, שנידון הגמרא כאן אינו כהרשב"ם ש"ידענא בה בהאי ארעא דלאו דיהודה היא", היינו שעדים פסולים הם, אלא כך היא העדות "יודעים אנו שאינה של יהודה", ולכן לעולם יכול יהודה לחזור ולהביא את עדיו כנגד עדי שמעון, שהרי "תרי ותרי נינהו", ולא קבלנו את עדות שמעון או את עדיו אלא משום שהקרקע עומדת ביד לוי ולענין הוצאה מיד לוי מועילה אף הכחשה בעלמא לעדותו של יהודה], זכה בה שמעון מן הדין, ולא דיינינן ליה בה "כל דאלים גבר", לפי שאין יהודה יכול להוציאה מיד לוי אפילו אחר שבאו עדיו ועדי שמעון, שאם יטעון יהודה ללוי: "ממה נפשך, או שלי

היא, או של שמעון, כי לדברי עדים שלי השדה שלי הוא, ולדברי עדיך שהעידו שידענו דלאו דיהודה היא, מכל מקום אינה שלך, דהא איכא סהדי דמסהדי שהיא של אבות שמעון, ואם עדים שלי עדות שקר ודאי עדי שמעון עדי אמת, כי על כרחך אחת מן הכיתות אמת, הלכך כיון שאין לך כלום בשדה זו, צא מתוכה, והדין ביני

ובין שמעון כל דאלים גבר" —

יענה לוי ויאמר "כיון שאתה טוען שהיא של אבותיך, הרי לדבריך עדי שמעון שמעידים שהיא של אבותיו עדי שקר הם, ואין לך להסתייע בהו, והנה כת אחת מעידה דהאי ארעא לאו דיהודה היא, ולדברי אותה הכת יש להעמיד השדה בחזקת שהוא שלי, שהרי אני מוחזק בה". הנה בררנו, שאין יהודה יכול להוציא השדה מיד לוי אפילו אחר שבאו עדיו ועדי שמעון, אבל שמעון יכול להוציאה מיד לוי בדין, לפי שיטעון "הרי יש לי עדים שמעידים שהיא של אבותי, והעדים שמעידים דלאו דיהודה היא, הרי הם לי לעזרה ולא להכחשה", ואם יטעון לוי "הרי עדי יהודה מכחישים עדיך, ומעידים שהוא של יהודה", ישיב שמעון "הלא לפי דבריהם אינה שלך, ואין לך לתפוש בשל חברי, וכיון שיוציאה שמעון מיד לוי, לא יוכל אחר כך לערער עליו יהודה בעדי אבות ולטעון שיגבר כל דאלים גבר, אלא אמרינן: כיון שזכה בה שמעון מיד לוי בדין, ויהודה לא היה יכול לזכות בה ולהוציאה מיד לוי, ארעא היכא דקיימא תיקום, ואם תהיה שם כת רביעית שמעידה דלאו דשמעון היא, יוכל לוי להחזיק בה בדין, ותו לא מידי; וראה עוד בהמשך דבריו.

1. מדברי הרשב"ם נראה שהיה גורס "ליתני גזלן", ראה לשונו כאן, וראה היטב בדבריו בסוף

הגזלן. (2)

ואכתי מקשינן על פירושו של רב ששת: והרי **סיפא נמי** לא יעיד שמעון ללוי נגד יהודה, ומשום **דנחי דמייאש שמעון מגופיה** של החפץ שלא ישוב אליו, כלומר, (3) הרי אף כי יודע שמעון שלא ישוב אליו גוף הגזילה ומשום שקנאה הקונה ביאוש ושינוי רשות –

מדמיה מי מייאש [וכי מתייאש הוא גם מלגבות מהגזלן את דמי גזילתו], כלומר, וכי מוחל הוא לגזלן את דמי גזילתו?! ומאחר שאינו מוחל, נמצא שנוגע הוא בעדות להעיד שאין הפרה או הטלית של יהודה, כדי שיוכל לגבות מראובן הגזלן את דמי גזילתו, כי אם של יהודה היא, אין הגזלן חייב לו מאומה! (4)

לאחר, והרי אותו דין עצמו יכולה היתה הברייתא להשמיענו בגזלן עצמו שלא מכרה לאחר, שלא יעיד לו הנגזל נגד יהודה, כי הנגזל רוצה ומעדיף להוציא את השדה מיד הגזלן ולא מיד המערער.

ומשנינן: **משום דקא בעי למיתנא סיפא: מכר לו פרה מכר לו טלית** הרי זה מעיד לו עליה, דדין זה הוא דוקא אם מכר הגזלן את הפרה או הטלית, ומשום שבפרה וטלית אין נגיעה לנגזל, כי כבר אינו יכול להוציאה מלוי, משום דהוה ליה יאוש ביד הגזלן ושינוי רשות ביד לוי, וכבר קנאה לוי, ושוב אין שמעון נוגע בעדות –

והרי אף בפרה וטלית אינו מעיד אלא בגזלן שמכר, אבל לא מכר הגזלן, דהדרא ליה [שחוזרת היא לשמעון], לא יעיד שמעון אף בפרה וטלית, ולכן **תנא רישא נמי: מכר**

מעיקרא "בקדשים שאין חייב באחריות לא הוה צריך ליתן טעם זה דניאוש ושינוי השם], דיש כאן יאוש ושינוי רשות". וב"חידושי רבי שמעון" סימן כה הקשה על התוספות כאן למה לא פירשו את דברי הרשב"ם כאן, כדבריהם שם, ראה שם מה שכתב בזה.

וראה ב"נמוקי יוסף" [כג ב מדפי הרי"ף] בשם הרי"ב בן הרא"ש, שכתב בביאור דברי הרשב"ם: להכי פירש הכי, דאילו באחריות לא הוי שינוי רשות וכאלו הוא ברשות גזלן הוי והדרא ליה, ולא היה יכול להעיד שהיה נוגע בעדות.

3. כן משמע ביאור הגמרא מדברי הרשב"ם.

4. א. רבינו יונה הוסיף כאן דברים: הילכך הוה ליה נוגע בעדות, דאי מפיך לה יהודה מלוי בעדים שמעדין שגולה ראובן ממנו, לא משתלם

ד"ה ומקשינן לרב ששת דאוקמה לרישא, שתמה על לשון הגמרא שם "ולוקמה", כי הקושיא שם היא על הברייתא עצמה, ומדלא העיר גם גאון משמע שהיה גורס "ליתני גזלן".

2. א. כתב הרשב"ם: ולא שמועינן אתא הברייתא, שאין יאוש ושינוי רשות מועיל אלא בפרה וטלית, אבל בבית ושדה אין מועיל יאוש ושינוי רשות, כי "אין קרקע נגזלת".

ב. כתב הרשב"ם "לא משכחת לה דמעיד לו עליה אלא בגזל ומכר, כגון שמכר לו ראובן הגזלן ללוי הלוקח שלא באחריות ואתא יהודה ...", וראה בתוספות שביארו את טעם הרשב"ם שכתב "שלא באחריות".

והנה בתוספות בבבא קמא סו ב ד"ה מי איכא, גבי גזל והקדיש, כתבו "יש כאן יאוש ושינוי רשות באותן קרבנות דאין הגזלן חייב באחריות", וכעין זה בתוספות שם סז א ד"ה

בלאו הכי צריכים אנו לפרש שמת הגזלן, אם כן למה הוצרכה הברייתא עצמה להעמיד את דינה באופן שמכרה הגזלן לאחר, ולפסול את עדותו של שמעון לטובת הקונה, והרי יכולה היתה הברייתא ללמד את דינה באופן שלא מכרה כלל, אלא שמת הגזלן, ובא יהודה להוציא את הגזילה מיד היורש, ובזה יש חילוק בין שדה שאינו מעיד עליה כי נוגע הוא בעדות כדי שיוכל להוציאה מן היורש, ואילו בפרה וטלית הרי

ומשנין: לא צריכא, כלומר, הכא במאי עסקינן דמית גזלן, והפסיד שמעון את מעותיו, כי יורשו אין חייבים לשלם, וכדתנן:

הגזול ומאכיל את בניו, (5) או שגזל והניח את הגזילה עצמה לפניהם, (6) הרי אלו היורשים פטורים מלשלם, שהם לא גזלוה.

ותמהינן: ולוקמה (7) בירוש! כלומר, אם

מפורסם.

5. פירוש: אפילו אם אכלו שנהנו ממנה אין הם חייבים לשלם.

6. א. פירש הרשב"ם על פי הסוגיא בבבא קמא: פטורין, דקנייה ביאוש ושינוי רשות, ולכן אין הם צריכים להחזיר אפילו את הגזילה עצמה, אי נמי כשאכלום היורשים לאחר מיתת אביהם; ושני פירושים אלו תולה אותם הגמרא שם בנידון אם רשות יורש כרשות לוקח. ב. כתב רבינו יונה "וכגון שלא הניח אביהם אחריות נכסים, דאילו הניח, חייבין, דודאי האב לא שילם דמי גזילה, שהרי בחייו עדיין היתה הגזילה חוזרת בעיניה, שלא היה שם אלא יאוש".

7. לשון "ולוקמה" דמשמע כאילו מקשה הגמרא: הרי אפשר לפרש את הברייתא באופן אחר, אינו מדויק, שהרי לא זו היא קושיית הגמרא, אלא על הברייתא עצמה היא הקושיא, והיה לגמרא לומר "וליתני יורש", אלא "אגב שיטפא דמקשה ליה לרב ששת דמפרש ומוקי לה בגזלן, קאמר ולוקמה ביורש, ומיהו ביורש לא מצי לאוקמה דהא קתני מכר", רשב"ם.

שמעון דמיה מראובן, אף על פי שיביא שמעון עדים שגזלה ראובן ממנו, לפי שיכפור ראובן ויאמר "מיהודה גזלתי, כמו שמעידין העדים שהביא, וכבר חזרה לו הפרה"; אבל אם תשאר ביד לוי בעדות שמעיד שמעון ואחר עמו "ידענו בה בהאי פרה דלאו דיהודה הוא" ישתלם דמיה מראובן, ואף על פי שיוכל לדחותו ולומר "תרי ותרי נינהו, ואנא אעדי דיהודה קא סמיכנא" [כלומר, ושמעון לא יוכל לומר לו "הרי פסלתי את העדים של יהודה"], מכל מקום יתפשר לוי עם שמעון, לפי שיכולים שמעון ויהודה לכתוב הרשאה זה לזה; וראה עוד שם, וראה עוד בדבריו לעיל עמוד ב ד"ה והוי יודע.

ב. יש לעיין לדעת הסוברים [ראה בענין זה ב"קצות החושן", "נתיבות המשפט" ו"תרומת הכרי" בסימן קסג] שיאוש מועיל בחוב, דאם כן: הרי מסתבר שבשעה שהתייאש מלגבות את החפץ עצמו התייאש גם מלגבות את דמיה, כי מה בין זה לזה?! וראה ב"קובץ שיעורים".

ג. הנה נחלקו הראשונים [ראה שו"ע סימן שנג] אם הלוקח צריך לשלם דמים לנגזל; ולפי שיטת הרמב"ם שהלוקח משלם דמים, לכאורה מתבארת הגמרא, נהי שמתיאש הוא הוא מלהוציא מהלוקח את גוף החפץ, מכל מקום אינו מתייאש מלהוציא ממנו את דמי הגזילה, וראה שם בשו"ע ובסמ"ע לענין גב שאינו

אלא חוזרת הברייתא למה שסברה הגמרא בתחילה שפירוש הברייתא הוא שאין המוכר מעיד ללוקח, ברם אין הטעם מפני שאם יטרפנה המערער מן הלוקח יחזור הלוקח על המוכר, כי על זה קשה: מה בין בית ושדה לפרה וטלית, וכפי שהקשתה הגמרא לעיל, אלא הברייתא עוסקת באופן שהמוכר לא נתחייב באחריות אם יטרפנה המערער מיד הלוקח, (8) ומכל מקום אינו מעיד עליה **כדרבין בר שמואל! דאמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל:**

המוכר שדה לחבירו **שלא באחריות** [אם יטרפנה מערער, לא יפצה אותו המוכר], (9) **אין מעיד לו** — המוכר ללוקח — עליה כנגד מערער הטוען "שלי היא", מפני שהמוכר נוגע הוא בעדות, שהרי מעמידה המוכר בפני בעל חובו שיגבה את הקרקע לפרעון חובו של המוכר, ואם יזכה בה יהודה, לא יגבה בעל חובו מקרקע זו.

וכך הוא פירוש הברייתא:

מכר לו בית או שדה, אין מעיד לו [המוכר ללוקח], מפני שאחריותו [של בעל חובו דמוכר] עליו.

וטעם הסיפא ששינונו: מכר לו פרה מכר לו

הוא מעיד משום שבלאו הכי אינו יכול להוציאה מן היורש שקנאה ביאוש ושינוי רשות!?

מוסיפה הגמרא לבאר את קושייתה:

הניחא למאן דאמר: רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי ואם הוריש הגזלן את הגזילה ליורשיו, אין הם קונים אותה, שפיר ניחא שהוצרכה הברייתא לומר שמכרה הגזלן לאחר.

אלא למאן דאמר: רשות יורש כרשות לוקח דמי, אם כן מאי איכא למימר! ? למה נקטה הברייתא שמכרה הגזלן, והרי כיון שהניחה ליורשיו כבר קנו הם את הפרה או הטלית, ואין הם צריכים להשיבה לשמעון, ושוב אין שמעון נוגע בעדות! ?

ועוד קשיא ליה לאבוי על עיקר פירושו של רב ששת בברייתא: וכי הלשון "מפני שאחריותו עליו" ו"אין אחריותו עליו" הן הלשונוה המתאימות, כדי לחלק בין שדה שהיא חוזרת לשמעון, לבין פרה או טלית שאינם חוזרים לו! ? והרי "מפני שהיא חוזרת לו", ו"אינה חוזרת לו" מיבעי ליה לתנא לומר!

8. תוספות, וראה בהערה 9.

ישלם" ביחס לבעל חובו [וכמבואר לקמן שזה הוא טעם נגיעתו], נאמר: אין הוא רוצה להיות ביחס ללוקח "לוה רשע ולא ישלם", שהרי נתחייב לו אחריות ולא ישלם לו, כי הלוא אין לו מה לשלם, שאם היה לו, לא היו גובים מן הלקוחות; וראה עוד בענין זה לקמן מה א. ב. הגמרא לקמן מה א מאריכה בביאור דינו של שמואל, וראה שם בהערות.

9. א. בתוספות פירשו: "אפילו שלא באחריות"; ברם מדברי הרשב"ם מבואר, דדוקא נקט שלא באחריות, והיינו שלא קיבל עליו המוכר אחריות אם יטרפנה בעל חובו מידי המערער, ומשום שאילו קיבל עליו אחריות על זה, שוב אין לו נגיעה להעמידה בפני בעל חובו, כי עד שאנו אומרים: אין הוא רוצה להיות "לוה רשע ולא